

## Lomikámen trojprstý přijel ke druhému nástupišti

Občas se stane, že některé rostliny, výjimečně i ty vzácné, opustí svoje přirozená stanoviště a začnou „cestovat“ po okolí. Významnými korydory jsou samozřejmě silnice a železnice. Stanoviště, které na silnici či železnici vzniká, musí být nějak podobné původnímu biotopu rostliny.

### Charakteristika druhů silnic a železnic

Podél silnic se tak často šíří **druhy halofytí** (= slanomilné). To jsou druhy, které jsou ochotné tolerovat zasolení půdy. Dává jim to jistou konkurenční výhodu – dovede to málo druhů rostlin, a tak na zasolených místech nebývá tak „husto“ (je tam menší konkurence). Asi nejznámějším vzácným druhem, který se rozšířil podél našich silnic, byla v posledních necelých 20 letech **kuřinka solná (*Spergularia marina*)**. O té ale někdy jindy, třeba až počátkem léta rozkvete.

Po železnicích se zase často šíří **druhy stepních trávníků, skalních stepí a samozřejmě polní plevelu**. Často jde o druhy, které snášeji sucho a extrémní střídání teplot. V dnešní době se po železnicích ale šíří přednostně druhy, které jsou schopny nějak přežít masivní používání herbicidů zejména na bázi glyfosátu (nejznámější je Roundup, ale je jich celá řada). V kolejích a podél nich se tak daří zejména jednoletým rostlinám, které před aplikací herbicidu stihnou vysemenit, a druhům, které získaly na glyfosát resistenci. Z našich nejznámějších plevelů jsou to například turanka kanadská (*Conyza canadensis*), ježatka kuří noha (*Echinochloa crus-galli*), chundelka metlice (*Apera spica-venti*), či přeslička rolní (*Equisetum arvense*).



Společenstva jednoletých rostlin na nádraží Vojtanov, 27. 4. 2019. Foto J. Brabec.

## Vážený cestující našich drah

V čele vzácných druhů, které se v posledních letech šířily a stále šíří po železnici, stojí **lomikámen trojprstý** (*Saxifraga tridactylites*) – dle zákona zvláště chráněný a silně ohrožený druh květeny České republiky. Jde o jednoletou, nápadně lepkavě žláznatou rostlinu s cca 4–7 mm velkými, nažloutle bílými květy. Lepkavé listy jsou trojzubé až trojlaločnaté (od toho název trojprstý), řidčeji celistvé. Ještě před 20 lety rostl lomikámen trojprstý vzácně jen na skalních stepích a podobných přírodních lokalitách, k Chebsku nejblíže v Českém Středohoří. Jeho masivnější šíření po železnicích začalo až na přelomu 20. a 21. století. V chebském okrese byl už v roce 2007 nalezen Karlem Prachem na nádraží v Plané u Mariánských Lázní (Ducháček et Kocián 2017). Na jeho příjezd na další nádraží Chebska jsme si (asi vzhledem k chladnějším podmínkám a obtížnější dostupnosti) museli počkat.



*Lomikámen trojprstý* (*Saxifraga tridactylites*) má většinou trojzubé až trojlaločné listy. Druh je velmi nápadný a nelze ho v podstatě zaměnit s žádným naším jiným druhem. Cheb, hromada hlíny na konci dvou kusých kolejí u Vrázovy ulice (50°4'37.5"N, 12°23'0.5"E), 31. 3. 2020. Foto J. Brabec.

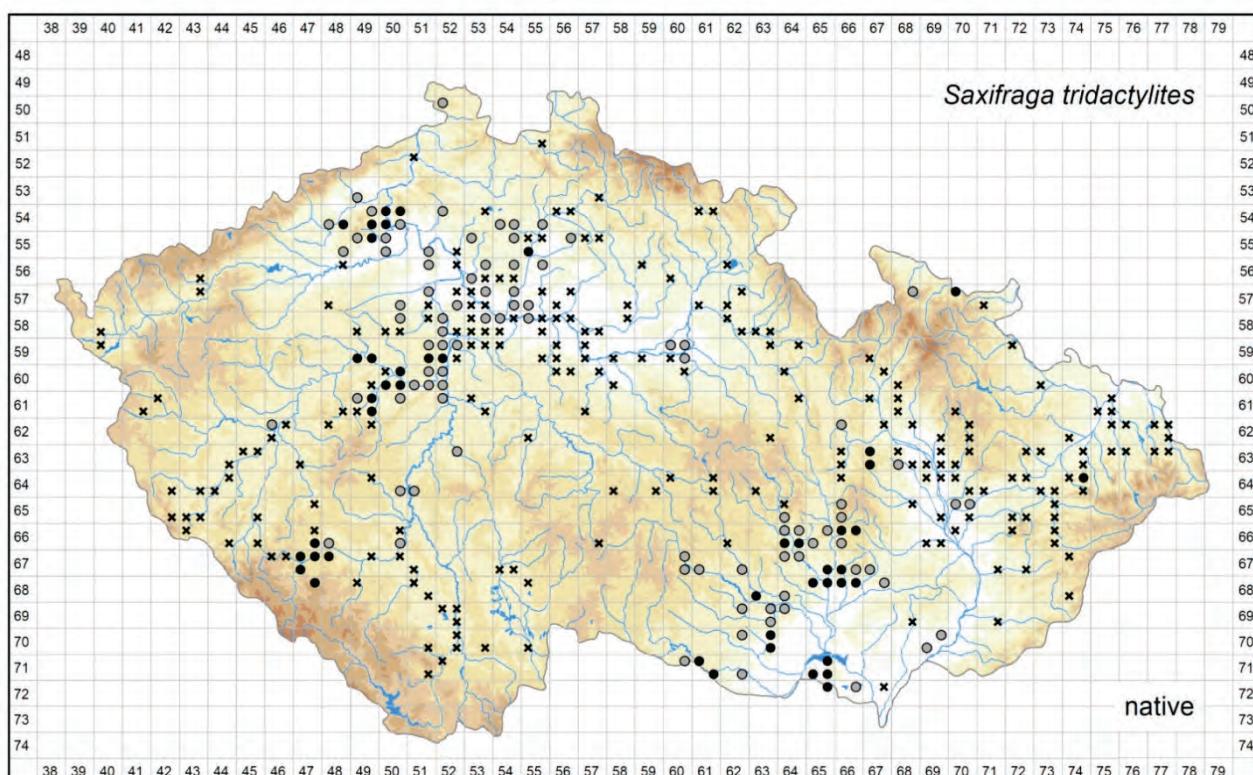
Na nádraží Cheb jsem jej kolem sloupu na druhém nástupišti nalezl až 15. 5. 2014. To už v kolejích chebského nádraží určitě nějakou dobu rostl, ale dřívější záznamy nemáme. V letech 2014 a 2015 jsme s kolegy prozkoumali většinu zastávek a nádraží v úsecích Cheb – Dolní Žandov, Cheb – Kynšperk n. Ohří, Cheb–Pomezí, Cheb–Vojtanov, Cheb–Luby a Cheb–Aš. Lomikámen byl ale nalezen jen na nádraží v Tršnici u Chebu (2014) a na 4. nástupišti na nádraží Františkovy Lázně (2015). Do roku 2017 se ve Františkových Lázních rozšířil na všechna nástupiště a v roce 2019 již rostl víceméně po celém nádraží.

Zajímavé je, že směrem na Aš nebyl dodnes na žádném dalším místě zaznamenán. Na trati do Saska byl nalezen ve Vojtanově-nádraží, ale až v roce 2018 a to zatím jen v nejsevernější části. V roce 2019 ve Vojtanově-nádraží rostl u třetí koleje od staniční budovy na ploše cca 15 × 0,75 m, ale nikde jinde. Na trati do Lubů byl zatím spatřen 22. 4. 2018 jen v několika málo exemplářích ve Skalné na hromadě hlíny před nádražím a na prvním nástupišti.

## Kam už všude dojel?

Současné rozšíření **lomikamene trojprstého** na Chebsku (ale ani v celém Karlovarském kraji) není známé. Je velmi pravděpodobné, že už roste na mnoha dalších nádražích a zastávkách či jiných osluněných místech zejména v blízkosti železničních tratí. Určitě je na více místech, než ukazuje mapa publikovaná v roce 2017. Pojděme ji společně doplnit. S pomocí obrázků nemůžete druh lomikámen trojprstý zaměnit s žádným jiným.

Vaše údaje, ideálně doložené fotografií, posílejte prosím na [jiri.brabec@muzeumcheb.cz](mailto:jiri.brabec@muzeumcheb.cz)!



**Rozšíření lomikamene trojprstého v ČR** podle Ducháček et Kocián (2017). Kolečka označují původní výskyt na přirozených stanovištích (šedá výplň = poslední údaj ze čtverce před rokem 2000, černá výplň = poslední údaj v letech 2000–2017), křížky označují druhotný výskyt na náhradních stanovištích (např. železnice).



**Detail kvetenství lomikamene trojprstého.** Na snímku je vidět nápadné žláznaté chlupy, které se nacházejí na listech, po celém stonku, ale též na kališních lístcích květů. Cheb, Vrázova ulice, 31. 3. 2020. Foto J. Brabec.

## Literatura

Ducháček M. et Kocián P. (2017): *Saxifraga tridactylites*. – In: Kaplan Z. et al. (2017): Distributions of vascular plants in the Czech Republic. Part 5. – Preslia 89: 333–439.